SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 16. julija 2009*

V zadevi C-344/08,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Sąd Rejonowy w Kościanie (Poljska) z odločbo z dne 8. julija 2008, ki je prispela na Sodišče 24. julija 2008, v kazenskem postopku proti

Tomaszu Rubachu,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi C. W. A. Timmermans, predsednik senata, J.-C. Bonichot, K. Schiemann, J. Makarczyk, sodniki, in C. Toader (poročevalka), sodnica,

generalni pravobranilec: M. Poiares Maduro,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

* Jezik postopka: poljščina.

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za poljsko vlado M. Dowgielewicz, zastopnik,

– za špansko vlado N. Díaz Abad, zastopnica,

– za Komisijo Evropskih skupnosti M. Konstantinidis in M. Owsiany-Hornung, zastopnika,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 8(5) Uredbe Sveta (ES) št. 338/97 z dne 9. decembra 1996 o varstvu prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst z zakonsko ureditvijo trgovine z njimi (UL 1997, L 61, str. 1).

2 Ta predlog je bil predložen v okviru kazenskega postopka proti T. Rubachu zaradi kršitve poljske zakonodaje v zvezi z varstvom narave.

Pravni okvir

Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami

3 Namen Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, podpisane 3. marca 1973 v Washingtonu (Zbirka pogodb Združenih narodov, zv. 993, št. I-14537, v nadaljevanju: CITES), je zagotoviti, da mednarodna trgovina z vrstami, ki so navedene v njenih prilogah, ter z deli ali izdelki, ki iz njih izvirajo, ne škoduje ohranjanju biotske raznovrstnosti in temelji na trajnostni rabi prostoživečih vrst.

4 Navedena konvencija se je na podlagi Uredbe Sveta (EGS) št. 3626/82 z dne 3. decembra 1982 o izvajanju Konvencije o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami v Skupnosti (UL L 384, str. 1) v Evropski skupnosti začela uporabljati 1. januarja 1984. Navedena uredba je bila razveljavljena z Uredbo št. 338/97, ki v členu 1, drugi odstavek, določa, da se uporablja v skladu s cilji, načeli in določbami CITES.

Pravo Skupnosti

5 Člen 8 Uredbe št. 338/97 določa:

„Določbe o nadzoru komercialnih dejavnosti

1. Osebke vrst iz Priloge A je prepovedano kupovati, ponujati v odkup, jih pridobivati v komercialne namene, javno prikazovati v komercialne namene, uporabljati za komercialno korist ter jih prodajati, posedovati za prodajo, ponujati za prodajo ali prevažati za prodajo.

[…]

5. Prepovedi iz odstavka 1 se uporabljajo tudi za osebke vrst iz Priloge B, razen kadar se pristojnemu organu zadevne države članice zadovoljivo dokaže, da so bili taki osebki pridobljeni, in če ne izvirajo iz Skupnosti, da so bili vne[s]eni vanjo, v skladu z veljavno zakonodajo o ohranjanju prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst.

[…]“

6 Člen 16 navedene uredbe določa:

„Kazni

1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da zagotovijo nalaganje kazni vsaj za naslednje kršitve te uredbe:

a) vnos osebkov v Skupnost ali njihov izvoz ali ponovni izvoz iz Skupnosti brez ustreznega dovoljenja ali potrdila ali z lažnim, ponarejenim ali neveljavnim dovoljenjem ali potrdilom ali z dovoljenjem ali potrdilom, ki je bilo spremenjeno brez dovoljenja organa izdajatelja;

b) neizpolnitev določb dovoljenja ali potrdila, izdanega v skladu s to uredbo;

[…]

j) kupovanje, ponujanje v odkup, pridobivanje v komercialne namene, uporaba za komercialno korist, javno prikazovanje v komercialne namene, prodaja, posedovanje za prodajo, ponujanje za prodajo ali prevažanje za prodajo osebkov v nasprotju s členom 8;

[…]

2. Ukrepi iz odstavka 1 ustrezajo naravi in teži kršitve ter vključujejo določbe, ki se nanašajo na zaseg, in kadar je primerno, odvzemom osebkov.

[…]

4. Kadar živ osebek vrste iz Priloge B ali C prispe na kraj vnosa v Skupnost brez ustreznega veljavnega dovoljenja ali potrdila, je treba osebek zaseči in se lahko odvzame; če prejemnik osebka ne prizna in če je to primerno, pristojni organi države članice, odgovorne za kraj vnosa, lahko zavrnejo sprejetje pošiljke in zahtevajo od prevoznika, da vrne osebek na kraj odpreme“.

7 V Prilogi B k Uredbi št. 338/97 so v razredu *Arachnida,* red *Araneae,* pajki iz rodu *Brachypelma*.

Nacionalno pravo

8 Nacionalne določbe, ki se uporabljajo v postopku v glavni stvari, izhajajo večinoma iz zakona o varstvu narave z dne 16. aprila 2004 (DZ. U št. 92, točka 880, v nadaljevanju: zakon o varstvu narave), ki povzema določbe CITES in predpise Skupnosti na tem področju.

9 Člen 61(1) zakona o varstvu narave določa:

„1. Za čezmejno pošiljanje rastlin in živali, ki sodijo med vrste, ki so na podlagi določb prava Evropske unije predmet omejitev, ki veljajo tudi za njihove določljive dele in iz njih narejene proizvode, je treba, razen če odstavek 2 ne določa drugače, pridobiti dovoljenje Ministrstva za okolje.“

10 Člen 64 tega zakona določa:

„1. Imetnik živali iz člena 61(1), ki sodijo med dvoživke, plazilce, ptiče in sesalce, ali rejec takšnih živali mora te pisno prijaviti v register.

2. Obveznost prijave v register iz odstavka 1 se ne nanaša na:

(1) živalske vrtove;

(2) osebe, katerih gospodarska dejavnost se nanaša na trgovino z živalmi iz člena 61(1);

(3) začasnega skrbnika živali zaradi terapevtskih in prevzgojnih namenov.

3. Za register iz člena 1 skrbi pristojni starosta [predsednik okrožja], glede na kraj, kjer so živali zaprte ali se vzrejajo.

[…]

5. Obveznost prijave ali izbrisa iz registra nastane od dneva pridobitve, prodaje, uvoza ali izvoza, pridobitve v posest, izgube ali pogina živali. Zahtevo za vpis ali izbris je treba predložiti pristojnemu starosti v štirinajstih dneh od nastanka obveznosti.

[…]

8. Starosta potrdi vpis v register z izdajo potrdila.

9. Osebe iz odstavka 2, točka 2, morajo imeti in s prodano živaljo predati izvirnik ali kopijo dokumenta iz odstavka 4, točka 11. Prodajalec živali mora kopijo opremiti z zaporedno številko, datumom izdaje, svojim žigom in podpisom, podatkom o številu živali, za katere je bil dokument izdan, in kadar se izvirni dokument nanaša na več kot eno vrsto, podatki v zvezi z njihovo vrsto.

[…]“

11 Člen 128 navedenega zakona določa:

„Kdor

[…]

(2) krši določbe prava Evropske unije na področju varstva prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst z zakonsko ureditvijo trgovine z njimi s tem, da:

[…]

d) ponuja v prodajo ali odkup, kupuje ali pridobiva, uporablja ali javno prikazuje v komercialne namene, prodaja, poseduje ali prevaža zaradi prodaje osebkov določenih živalskih in rastlinskih vrst,

[…]

se kaznuje z zaporom od treh mesecev do pet let.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

12 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da je T. Rubach na sejmih terarijev pridobil eksotične pajke iz rodu *Brachypelma Albopilosum*, zaščitene osebke, ki spadajo v živalsko vrsto iz Priloge B k Uredbi št. 338/97, jih v ujetništvu razmnoževal in prodajal na spletni dražbi od februarja do oktobra 2006.

13 Zaradi teh dejanj je bil zoper T. Rubacha sprožen kazenski postopek zaradi 46 kršitev člena 128(2)(d) zakona o varstvu narave.

14 Sąd Rejonowy w Kościanie je s sodbo z dne 26. oktobra 2007 obtoženca oprostilo glede vseh dejstev, ki so mu bila očitana, saj je ugotovilo, da njegovo ravnanje ni pomenilo znakov nezakonitega ravnanja, katerega je bil obdolžen.

15 Sąd Okręgowy w Poznaniu je 2. aprila 2008 pri odločanju o pritožbi, ki jo je vložil prokurator Rejonowy w Kościanie, navedeno sodbo v celoti razveljavilo in zadevo vrnilo v novo odločanje.

16 Sąd Rejonowy w Kościanie je pri ponovni presoji zadeve ugotovilo, da bi imela razlaga nacionalnega prava s strani pritožbenega sodišča, ki zavezuje sodišče, ki ponovno odloča o zadevi, za posledico, da bi se obdolženec lahko izognil kazenski odgovornosti le, če bi dokazal izvor živali bodisi s predložitvijo potrdila o prijavi v register, kot določa člen 64(1) zakona o varstvu narave, ki se nanaša na prodane živali, bodisi s predložitvijo dokazov, s katerimi se lahko ugotovi izvor teh živali ali jasno opredeli osebo oziroma osebe, ki so jim živali pripadale ali ki so jih vzrejale.

17 Sąd Rejonowy w Kościanie je v zvezi s prvim dokazom zaslišalo Starostwo Powiatowe w Kościanie (uprava okrožja Kościan). Stališče tega organa dokazuje, da obdolženi ni mogel registrirati zadevnih osebkov, saj teh ni treba registrirati, ker so pajki. To dejstvo potrjuje tudi poljska vlada v svojih pisnih stališčih.

18 Po mnenju Sąd Rejonowy w Kościanie se obdolženec, če je moral predložiti dokument, ki mu ga v skladu z nacionalnim pravom ni bilo treba pridobiti, in hkrati ni imel obveznosti posebnega poznavanja izvora zadevnih živali, ne bi mogel izogniti kazenski odgovornosti.

19 V teh okoliščinah je Sąd Rejonowy w Kościanie prekinilo postopek in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„[K]ako lahko imetnik živali, navedenih v Prilogi B [k Uredbi št. 338/97] (ki niso dvoživke, plazilci, ptiči ali sesalci), dokaže na podlagi [člena 8(5) navedene uredbe] in ob upoštevanju domneve nedolžnosti, da so njegovi osebki pridobljeni […] v skladu z veljavno zakonodajo o prostoživečih živalskih in rastlinskih vrstah […]?“

Vprašanje za predhodno odločanje

Stališča, predložena Sodišču

20 Poljska vlada predlaga, naj se predložitvenemu sodišču odgovori, da člen 8(5) Uredbe št. 338/97, ki za opravljanje komercialne dejavnosti v smislu člena 8(1) te uredbe zahteva dokaz o zakonitosti pridobitve osebkov vrst iz Priloge B k navedeni uredbi, napotuje na dokazna pravila, ki se uporabljajo pri pristojnem nacionalnem organu. Če gre za kazenski postopek, bi moral biti dokaz o tem dejstvu izveden v skladu z načeli kazenskega postopka, po katerih se resničnost dejstev ugotovi z vsemi mogočimi dokaznimi sredstvi in se dvom šteje v korist obdolženca.

21 Španska vlada Sodišču predlaga, naj na vprašanje odgovori, da je treba zahtevati dokaz o zakonitosti izvora vseh osebkov iz Priloge B in prepustiti upravnim organom držav članic, ki so pristojni na podlagi CITES, presojo teh dokazov, s katerimi bo vsekakor zagotovljena izsledite v zakonitega izvora zadevnih osebkov.

22 Po mnenju Komisije Evropskih skupnosti je treba predložitvenemu sodišču odgovoriti, da nacionalno sodišče med kazenskim postopkom, s katerim se želi kaznovati morebitna kršitev določb člena 8(5) Uredbe št. 338/97, ob upoštevanju, da ni predpisov Skupnosti, ki bi urejali takšne kazenske postopke, praviloma uporabi nacionalno pravo in ga pri tem razlaga v skladu s pravom Skupnosti ter zagotavlja njegovo polno učinkovitost. Komisija v zvezi s porazdelitvijo dokaznega bremena meni, da ob upoštevanju, da načeloma velja prepoved uporabe osebkov vrst iz Priloge B k Uredbi št. 338/97 v komercialne namene, mora državni tožilec v kazenskem postopku dokazati, da je T. Rubach zaščitene osebke vrst uporabil v komercialne namene. Nasprotno pa bi moral T. Rubach dokazati, da je zakonito pridobil v posest te osebke, s čimer bi se lahko izognil kazenski odgovornosti.

Odgovor Sodišča

23 Kot je razvidno iz vseh elementov predloga za sprejetje predhodne odločbe, želi predložitveno sodišče v bistvu izvedeti, prvič, katera so dokazna sredstva, ki so na podlagi člena 8(5) Uredbe št. 338/97 dopustna v kazenskem postopku, ki se nanaša na dejavnosti v zvezi z osebki živalskih vrst iz Priloge B k tej uredbi, kakršni so v postopku v glavni stvari, in, drugič, kakšna je pravična porazdelitev dokaznega bremena v zvezi z ugotavljanjem zakonitosti pridobitve takih osebkov.

24 Namen ureditve varstva, ki je bila uvedena za osebke vrst iz prilog A in B k navedeni uredbi je, da se zagotovi čim širše varstvo prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst z zakonsko ureditvijo trgovine z njimi ob upoštevanju ciljev, načel in določb CITES.

25 Ni sporno, da Uredba št. 338/97 ne vsebuje splošne prepovedi uvoza in trgovine z drugimi vrstami od tistih iz Priloge A (sodba z dne 19. junija 2008 v zadevi Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers in Andibel, C-219/07, ZOdl., str. I-4475, točka 18).

26 Kot je razsodilo Sodišče, je komercialna uporaba osebkov vrst iz Priloge B k Uredbi št. 338/97 dovoljena, če so izpolnjeni pogoji iz člena 8(5) te uredbe (sodba z dne 23. oktobra 2001 v zadevi Tridon, C-510/99, Recueil, str. I-7777, točka 44). Prepoved trgovanja iz člena 8 navedene uredbe se namreč ne uporablja, kadar se pristojnemu organu zadevne države članice dokaže, da so bili taki osebki pridobljeni, in če ne izvirajo iz Skupnosti, da so bili vneseni vanjo v skladu z veljavno zakonodajo o ohranjanju prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst.

27 Glede na te določbe je torej treba ugotoviti, da v Uredbi št. 338/97 ni pojasnjeno, katera dokazna sredstva je treba uporabiti, da se dokaže zakonita pridobitev osebkov vrst iz Priloge B k tej uredbi v skladu s pogoji iz člena 8(5) navedene uredbe, zlasti kadar so bili ti izleženi v ujetništvu na ozemlju Skupnosti. Skrb za določitev dokaznih sredstev, s katerimi se lahko dokaže, da so navedeni pogoji izpolnjeni, je torej prepuščena pristojnim organom držav članic. Ta sredstva vključujejo dovoljenja ali potrdila, določena v isti uredbi, ali vsak drug ustrezen dokument, za katerega bi pristojni državni organi menili, da je koristen.

28 V zvezi s tem je treba opozoriti, da so ob neobstoju ureditve Skupnosti o pojmu dokaz vsa dokazna sredstva, ki so dopustna v postopkovnem pravu držav članic v podobnih postopkih, načeloma dopustna. Zato morajo v položaju, kakršen je v postopku v glavni stvari, državni organi po nacionalnem dokaznem pravu presoditi, ali je bilo v konkretnem primeru, o katerem morajo odločiti, dokazano, da so pogoji iz člena 8(5) Uredbe št. 338/97 izpolnjeni (glej v tem smislu sodbo z dne 23. marca 2000 v združenih zadevah Met-Trans in Sagpol, C-310/98 in C-406/98, Recueil, str. I-1797, točki 29 in 30).

29 Torej je treba predložitvenemu sodišču glede tega prvega vidika odgovoriti, da Uredba št. 338/97 ne omejuje dokaznih sredstev, ki se lahko uporabijo za ugotavljanje zakonitosti pridobitve osebkov vrst iz Priloge B k tej uredbi in da so vsa dokazna sredstva, ki so dopustna v postopkovnem pravu zadevnih držav članic v podobnih postopkih, načeloma dopustna za presojo zakonitosti pridobitve navedenih osebkov.

30 Drugič, v zvezi s porazdelitvijo dokaznega bremena glede ugotavljanja zakonitosti pridobitve osebkov živalskih vrst iz Priloge B k Uredbi št. 338/97 je treba ob upoštevanju načela domneve nedolžnosti opozoriti, da domneva nedolžnosti, kot izhaja zlasti iz člena 6(2) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu, spada med temeljne pravice, ki so v skladu z ustaljeno sodno prakso, potrjeno tudi v preambuli k Enotni evropski listini in v členu 6(2) Pogodbe EU, zaščitene v pravnem redu Skupnosti (glej zlasti sodbi z dne

8. julija 1999 v zadevi Hüls proti Komisiji, C-199/92 P, Recueil, str. I-4287, točka 149, in v zadevi Montecatini proti Komisiji, C-235/92 P, Recueil, str. I-4539, točka 175).

31 Domneva nedolžnosti zagotavlja vsaki osebi, da ne bo niti označena niti obravnavana kot kriva za kršitev, dokler sodišče ne dokaže njene krivde (glej sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice z dne 28. oktobra 2004 v zadevi Y. B. in drugi proti Turčiji, št. 48173/99 in 48319/99, točka 43).

32 Treba je poudariti, da ureditev varstva, ki je bila uvedena za osebke vrst iz prilog A in B k Uredbi št. 338/97 ne vpliva na splošno obveznost tožilstva, da v kazenskem postopku dokaže, da je obtoženi v komercialne namene uporabljal osebke vrst iz Priloge B k Uredbi št. 338/97, ki jih varuje veljavna zakonodaja.

33 Obdolženec ima v vsakem primeru pravico, da se brani zoper uveljavljanje njegove kazenske odgovornosti s tem, da v skladu z določbami člena 8(5) Uredbe št. 338/97 dokaže, da je na podlagi pogojev iz navedene uredbe zakonito pridobil v posest navedene osebke, in da v ta namen uporabi vsa dokazna sredstva, ki jih upoštevno postopkovno pravo dopušča.

34 Zato je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 8(5) Uredbe št. 338/97 razlagati tako, da so v kazenskem postopku zoper osebo, ki je obdolžena kršitve te določbe, vsa dokazna sredstva, ki so dopustna v postopkovnem pravu zadevnih držav članic v podobnih postopkih, načeloma dopustna za presojo zakonitosti pridobitve osebkov živalskih vrst iz Priloge B k tej uredbi. Tudi v zvezi z načelom domneve

nedolžnosti ima takšna oseba na voljo vsa ta sredstva, da bi dokazala, da je navedene osebke zakonito pridobila v posest v skladu s pogoji iz navedene uredbe.

Stroški

35 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Člen 8(5) Uredbe Sveta (ES) št. 338/97 z dne 9. decembra 1996 o varstvu prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst z zakonsko ureditvijo trgovine z njimi je treba razlagati tako, da so v kazenskem postopku zoper osebo, ki je obdolžena kršitve te določbe, vsa dokazna sredstva, ki so dopustna v postopkovnem pravu zadevnih držav članic v podobnih postopkih, načeloma dopustna za presojo zakonitosti pridobitve osebkov živalskih vrst iz Priloge B k tej uredbi. Tudi v zvezi z načelom domneve nedolžnosti ima takšna oseba na voljo vsa ta sredstva, da bi dokazala, da je navedene osebke zakonito pridobila v posest v skladu s pogoji iz navedene uredbe.

Podpisi